

Системата и Отговорността

„Ние в образователния сектор сме скептици и е така почти навсякъде по света. Искаме да подобрим една система, съпротивата е голяма, подкрепата - малка. Искаме много от себе си и от тези, които определят правилата. И когато не се получи, сме твърде критични. Причината е проста - ние имаме призвание. Искаме най-доброто за учениците си, за предмета, за тази образователна система. Една африканска поговорка казва, че е нужно едно село, за да се образова едно дете. А колко подкрепа е нужна, за да се подобри една образователна система?“

Време е за радикална промяна в училищната култура. Виждаме тази нужда, но промяната не се случва мигновено, не се случва изобщо и понякога губим надежда. Задачата ни сега не е ли именно да не губим надежда? Да бъдем последен пристан за надеждата и усилията тази промяна да се случи? Да виждаме именно ние светлина в тъмното? Ако не ние – кой?

Много често оправданието е, че ние не определяме правилата, политиките и учебните програми и това е лесният, но и непълен отговор.

Трудният избор е да бъдем реформатори, на локално ниво, в нашата класна стая.

Средният път е да установим какво можем да променим, какво е в наша власт и да направим най-доброто там.

Срещам много учители, които са „вдигнали ръце“. Напоследък срещам и все повече, които са инициативни, отворени да учат и вярващи, че промяна е възможна.

Това води до въпросът за човекът, системата и отговорността за промяна. Чия е отговорността и кой е двигателят на промяната?

Моя колежка-учител пита реторично: „Ако системата е сбъркана, не функционира и не ти помага, какво можеш да направиш?“

Имам три отговора:

1. Начинът, по който виждаме нещата има значение.

Когато имаш негативно мнение за нещо, ти го виждаш по-черно, отколкото е. С което не защитавам системата, а само казвам, че е възможно да намерим начин да ни подкрепи или да си поискаме нещо, което е „извън правилата“, пък да видим какво ще стане.

2. Даването на обратна връзка е добър навик.

Постсоциалистическите общества не вярват в това. Но ако само десет учителя проявят настойчивост в даване на обратна връзка към директор, към инспекторат, може да се окаже, че отнякъде ще се появи полъх на промяна (макар и не системна). За скептиците – работила съм в държавни училища. Знам колко е трудно. Но ако не излезем от тази рамка на съзнанието, че е невъзможно нещо да се промени или раздвижи....Как ще стане?

3. Елементът на личния принос.

Като учител знам, че когато ти дадат една програма и система, от теб зависи как ще я предадеш. Дори когато има стандартен изпит за покриване, изборът на път до целта е на преподавателя. В работата ми в испанската гимназия, и то стаж, попаднах на 11 клас, който рецитира граматични правила, но не може да ми каже как е на испански. Учителката, към която бях прикрепена, настояваше, че предстои изпит с граматически елементи и да се фокусирам над това. Всеки час близо 20-25 минути задавах въпроси в различни глаголни времена и наклонения и очаквах устен отговор. След 3 седмици имахме спонтанни диалози. След още 2 седмици си тръгнах, но вече можехме да проведем лесен разговор в час. Не е лесно, а част от функцията на Еду Компас е да помага в това - всеки педагог да намери ресурси, така че да преподава умения, нагласи.

Често срещам учители и хора, занимаващи се с образование, които са убедени, че нищо не могат да променят. Те обаче не винаги са запознати с механизмите и възможностите за промяна. Не знаят как функционира системата – по голямата

картина – какви механизмите има вътре в нея, които биха послужили на техните цели. До степен, в която невъзможността „нещо да се промени“ се превръща в демон, захранван най-вече от собствената ни нагласа. Макар този демон да отразява реалността, неинформираността и обезверяването са тези, които спират промяната повече от всичко друго.

Не на последно място, колкото и несъвършена да е една система, най-силен остава човешкият фактор. Позицията „нищо в тази система не работи и нищо не мога да направя“ е не само nihilистична, но и самозахранваща се и самоподдържаща се. Това се превръща в оправдание да не свършим нашата част от работата, да не поемем риск или да не погледнем творчески на въпроса.

Учителите и тези, които се занимаваме с обучение сме примери и модели. За това какъв да бъдеш или да не бъдеш. Понякога и двете. Колкото неуважение да срещаме, прекарваме много време с деца и младежи с цел и това неизменно ни превръща в модел, стереотип на поведение.

Ако ние не се опитваме да донесем промяна, не вярваме и не търсим най-доброто за всички, на какво учим децата и за какво ставаме модел? На песимизъм? На това, че нищо не може да се промени?

Дори и фактически нищо да не променим, дори и да срещаме стени, имаме огромна възможност за промяна и тя се крие вътре в нас – настройката и отношението. То е заразно. А това какво ни показват учениците не е това, което взимат от нас. То остава дълго време скрито и често се проявява, когато вече не можем да ги видим. Дори и просто да сме модел на човек, който вярва, че да дадеш най-доброто от себе си е достатъчно, за да направиш промяна – ние вече я правим. Това възпитаваме у учениците си.